

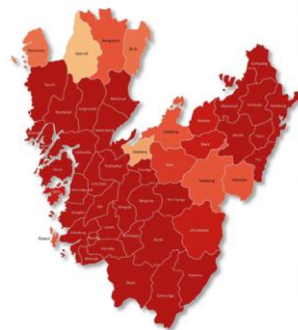
Framsyn i en värld av polykriser

Maria Larsson

Samhällsanalys, regional utveckling

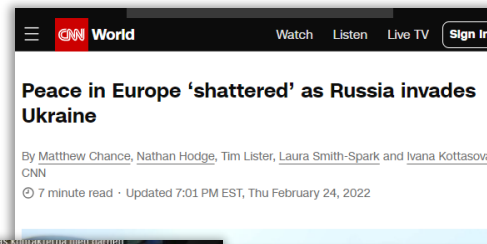
En värld i förändring

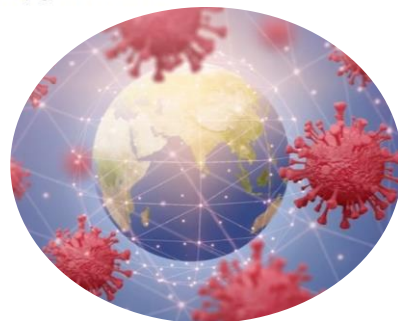
Kartan visar hur många fall per 10 000 invånare en kommun har. Ju rödare färg, desto fler fall.
Foton: Johanna Ewald St Michaels och Andreas Kron

Rött läge i Västra Götaland – extremt tryck på IVA – smygstart av fas 3

2021-04-21

2018/2019

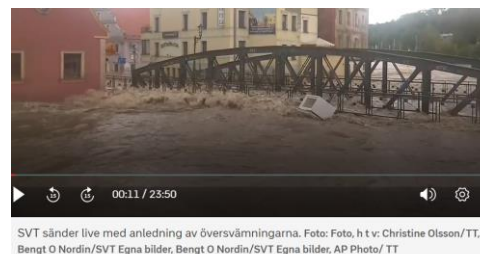

2020/2022

2023/2024

Stora kriser som en följd

Översvämningar i Polen – damm har brutit

Översvämningsskias i Lilla Edet – E45 stängs av

Vad är polykriser?

- Begreppet har använts bland annat av historikern Adam Tooze.
- Begreppet plockades upp av EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker 2016 för att beskriva skuldkrisen i Grekland, Brexit, flyktingkrisen i Syren.
- World economic forum skrev om polykriser i The Global Risk Report 2023 och efter det har det använts frekvent.
- Främsta kritiken mot begreppet är att man tenderar att överdriva sambanden mellan kriserna.
- En polykris är när flera kriser inträffar under samma tidsperiod i olika system och påverkar varandra. I en polykris överstiger de negativa effekterna summan av respektive kris.

Polykriser

Innehåll

- Regional utvecklingsstrategi och riskrapporter
- Framsyn/ framtidstänkande
- Vad är polykriser?
- Fördjupning i en rapport om hur pandemin påverkade invånarna i Västra Götaland
- Strategier för att hantera en värld av polykriser?

Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021-2030

STRATEGIS MÅL 2030

Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Robust och sammanhållet • Jämlikt och öppet • Fossiloberoende och cirkulärt

LÅNGSIKTIGA PRIORITERINGAR

Stärka innovationskraften

— för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant

Bygga kompetens

— för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande

Öka inkluderingen

— för tillit och sammanhållning

Knyt samman Västra Götaland

— för hållbar och förbättrad tillgänglighet

TVÄRSEKTORIELLA KRAFTSAMLINGAR

Fullföljda studier

Digitalisering

Elektrifiering

Cirkulära affärsmodeller

Gemensamma samhällsutmaningar som drivkraft

Effekterna av klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald blir allt mer allvarlig.

Den globala konkurrensen ökar och teknikutveckling skapar behov av nya funktioner och kompetenser regionalt.

Bristen på vissa kompetenser ökar samtidigt som många saknar arbete.

Invånarnas tillgång till arbete och samhällsservice skiljer sig allt mer åt mellan platser.

Många barn och unga lämnar skolan utan godkända betyg.

Socioekonomiska skillnader i samhället ökar.

Internationella kriser ökar sårbarheten hos företag och organisationer. En fungerande regional krisberedskap är viktig

Risk i regional utvecklingsstrategi

”Erfarenheterna från Covid-19-pandemin visar hur snabbt förutsättningarna kan förändras.

Därför behövs en god beredskap regionalt för att möta effekterna av stora internationella kriser - ett förändrat klimat, förlust av biologisk mångfald, energi- och livsmedelsförsörjning, flyktingkriser, pandemier och andra omvälvande händelser.

Genom att integrera en kontinuerlig **risk- och omvärldsanalys** i genomförandet av strategin **ökar vi den gemensamma beredskapen och handlingsförmågan inför både kända och okända risker och möjligheter.**

Det hjälper oss att vara modiga och förändringsorienterade ledare.”

Enhet Samhällsanalys
Västra Götalandsregionen
2022-05-11

Riskrapport

Utifrån regional utvecklingsstrategi 2021–2030

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Polykriser – sammanhängande och synkroniserade system

Komplettering till *Riskrapport 2022* utifrån
The Global Risks Report 2023, *World
Economic Forum*

VGR Analys 2023:47

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

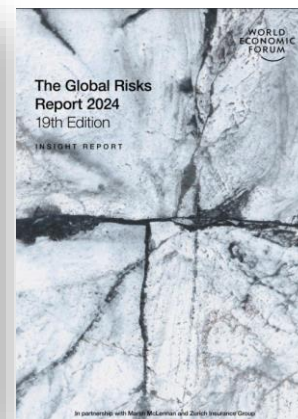
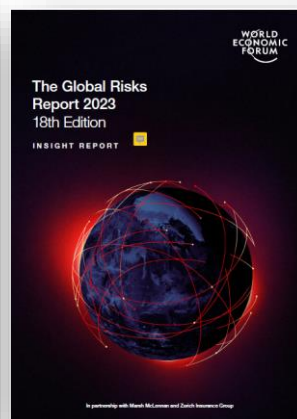
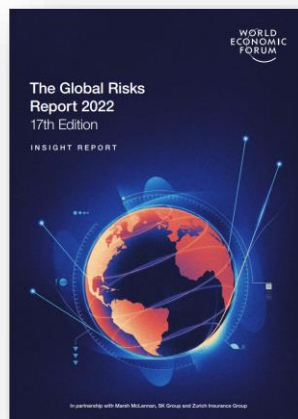

2024-05-20

Riskrapport

Regional utvecklingsstrategi i Västra Götaland

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

21 riskerna som är relevanta för Västra Götaland

● Miljö- och klimatrisker

- ✓ Extrema väder
- ✓ Kritiska förändringar av jorden system
- ✓ Misslyckas med att anpassa samhället till klimatförändringarna
- ✓ Förlust av biologisk mångfald
- ✓ Brist på naturresurser
- ✓ Miljöskador skapade av människor

● Ekonomiska risker

- ✓ Inflation
- ✓ Brister i infrastruktur
- ✓ Brist på arbetskraft
- ✓ Elbrist
- ✓ Misslyckande av omställning i näringslivet
- ✓ Tillgångsbubblor som spricker

● Geopolitiska risker

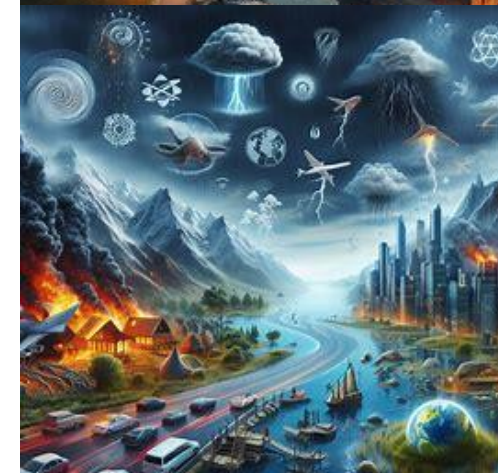
- ✓ Väpnade konflikter mellan stater
- ✓ Terrorattacker
- ✓ Inomstatligt våld

● Samhällsrisker

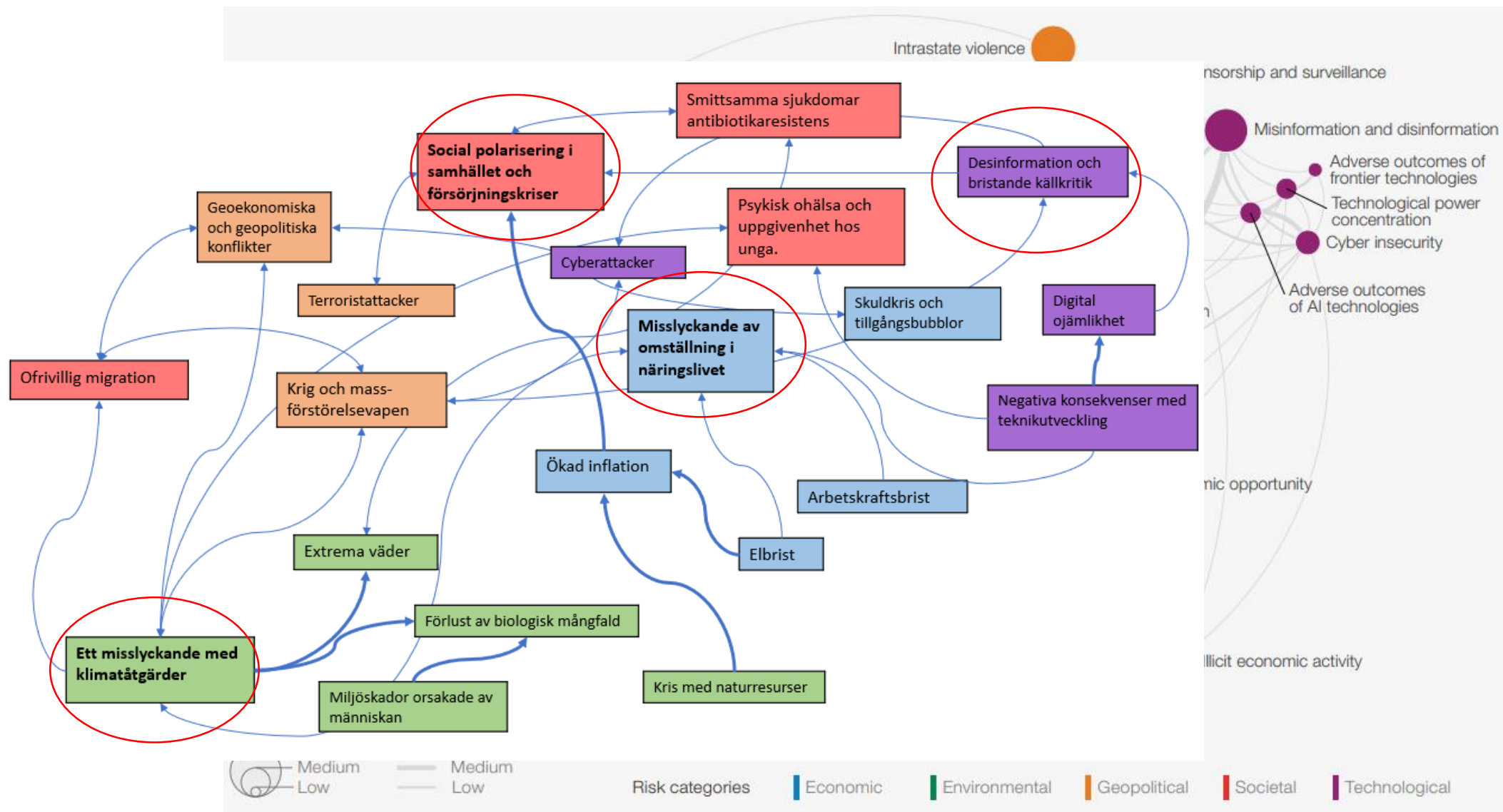
- ✓ Ofrivillig migration
- ✓ Social polarisering
- ✓ Smittsamma sjukdomar och antibiotikaresistens

● Teknologiska risker

- ✓ Negativa konsekvenser av AI
- ✓ Cyberattacker
- ✓ Desinformation och missinformation

World economic forum: polykriser

Reflektion 2 minuter

Vilka risker tycker du är särskilt viktiga att hålla koll på för din region och ditt uppdrag?

Ett framtidsteam med 24 män från 1969 som målade upp en framtidsbild för år 2000

Medelsvensson jobbar 30 timmar i veckan, tjänar 60 000 kronor i månaden och kan njuta av tre semester månader per år. Familjen består av mamma, pappa och barn – två av varje sort eftersom könsbestämning är möjlig. Människor som inte har arbete får en så kallad "livslön" och det finns ingen bostadsbrist.

Medelsvensson bor i en lägenhet i någon av landets tre största städer med ett helautomatiskt kök, bildskärmstelefon och datamaskin.

I städskåpet står en robotslav som utför nästan allt hushållsarbete. I garaget finns två elbilar och i städerna löper all trafik under jord.

Män och kvinnor är fullständigt jämställda och det finns tillförlitliga preventivmedel.

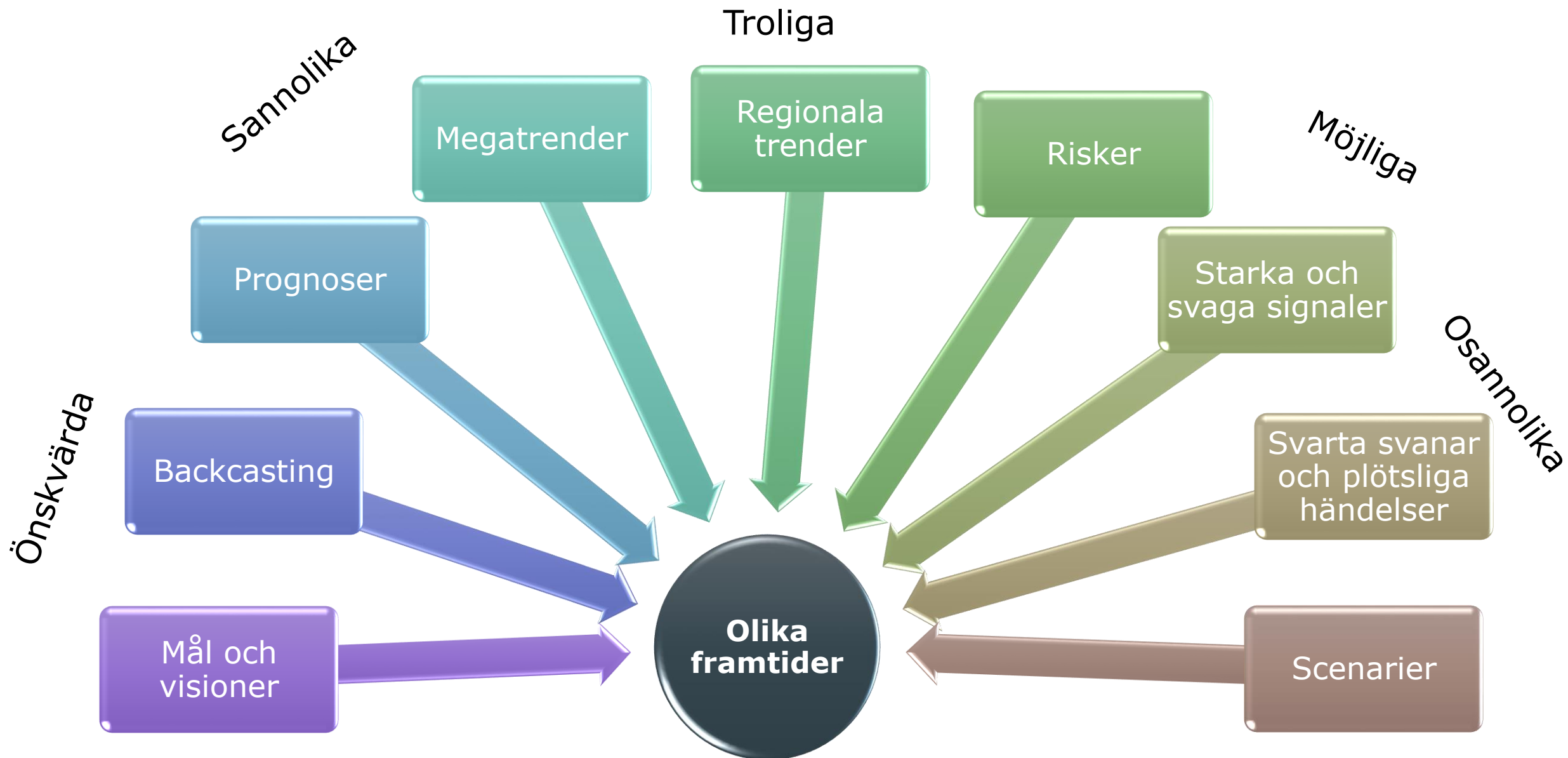
På fosterstadiet kan man ge sprutor som höjer intelligensen med 50 procent, vilket skapar den nya tidens supermänniskor. Det går att bota all sorts cancer, däremot är antibiotikaresistens ett stort problem.

Det finns många framtider
som vi behöver utforska!

Genom att tänka strategiskt
och långsiktigt kring olika
framtider kan vi lättare
påverka i riktning mot mål
och visioner.

Metoder att utforska olika framtider

Exempel från nationell nivå

SKR Vägval för framtiden 5 –en spaning mot år 2035

Fem spänningsfält

- Demografi
- Globalisering
- Grön omställning
- Värderingar
- Teknikutveckling

Tio trender

- Demokratin utmanas
- Samhällskontrakt under omförhandling
- "Tyckekonomin" breder ut sig
- Fler vägar till kunskap
- Demografiska utvecklingen utmanar
- AI förändrar arbetslivet
- Autonoma system med eller utan människa
- Invånare med alltmer ojämlika livsvillkor
- Omfattande resurser krävs för att hantera klimatförändringarna
- Ökad efterfrågan på kritiska resurser

Nationell säkerhetsstrategi 2024

- Ryssland utgör det allvarligaste hotet mot vår nationella säkerhet under perioden fram till 2030.
- Vår demokrati, offentliga institutioners integritet och sammanhållningen i vårt samhälle äventyras av systemhotande organiserad brottslighet, våldsbejakande extremism och terrorism och antidemokratiska värderingar.
- Vårt näringsliv är djupt integrerat i världsekonomin – händelser utanför Sverige och trender på global nivå påverkar starkt.
- Vårt öppna samhället ger en sårbarhet inför att stater och andra aktörer kan påverka Sverige på olika sätt. Den digitala utvecklingen har också gjort det enklare att verka i det dolda.

DRAGKRAFT

Nuets dragkraft

Pågående förändringar liksom ekonomi, teknik, kultur osv.

Trenderna, riskerna, händelser i nuet

En möjlig framtid

SUGET

Suget från framtiden

Bilder av framtiden, drömmar, förhoppningar, planer, osv.

Scenarier och visioner

Analyser och historiska skeeden

Tyngden av det förflutna

TYNGDEN

Kontinuiteter, trosuppfattningar, världsbilder, hinder för förändringar osv.

Information om Sitra

Sitra är finländarnas framtidshus, vars mission är att främja finländarnas välfärd och påskynda en ekonomisk tillväxt inom gränserna för naturens bärkraft.

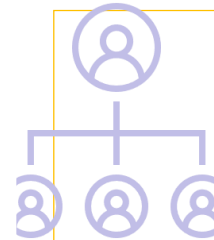
Globala trender enligt Sitra

Naturens bärkraft faller sönder

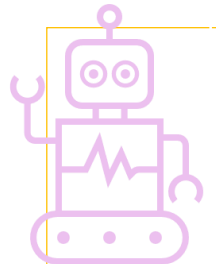
Människor

- **Ökade utmaningar kring välbefinnande**

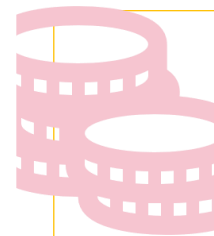
Makt

- **Intensifierad kamp om demokratin**

Teknik

- **Konkurrensen hårdnar om den digitala makten**

Ekonomi

- **Grunden i ekonomin börjar spricka**

Behöver inte vara så komplicerat....

TÄNK OM..

..ALLA MÄNNISKOR
SÅG LIKADANA UT

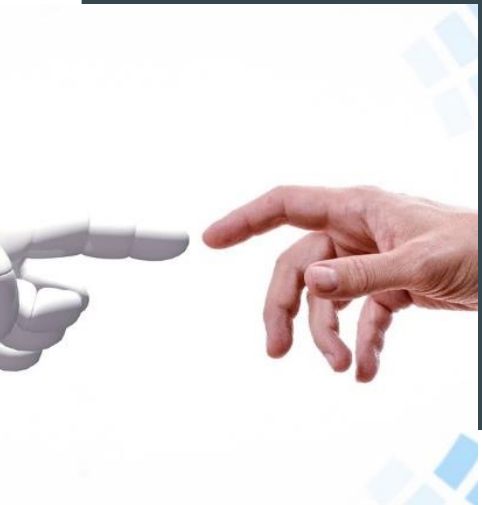
..VI BARA JOBBADE TRE
DAGAR I VECKAN

..VI INTE HADE
LÄNDER I VÄRLDEN

**HUR SKULLE DÅ
FRAMTIDEN SE UT?**

Mina tips på framtidsspaning

**Samla information genom nyhetsbrev, poddar och tidningar.
Inspireras av andra branscher och områden.
Titta på science fiction.
Fråga och var nyfiken!**

Komplext

Komplicerat

Förstås genom interaktioner mellan delar

Unikt i tid och rum

Flera skalnivåer och mångfald

Icke linjärt

Förstås genom analys

Kan kopieras och upprepas

Avgränsat och förutsägbart

Linjärt

Polykriser

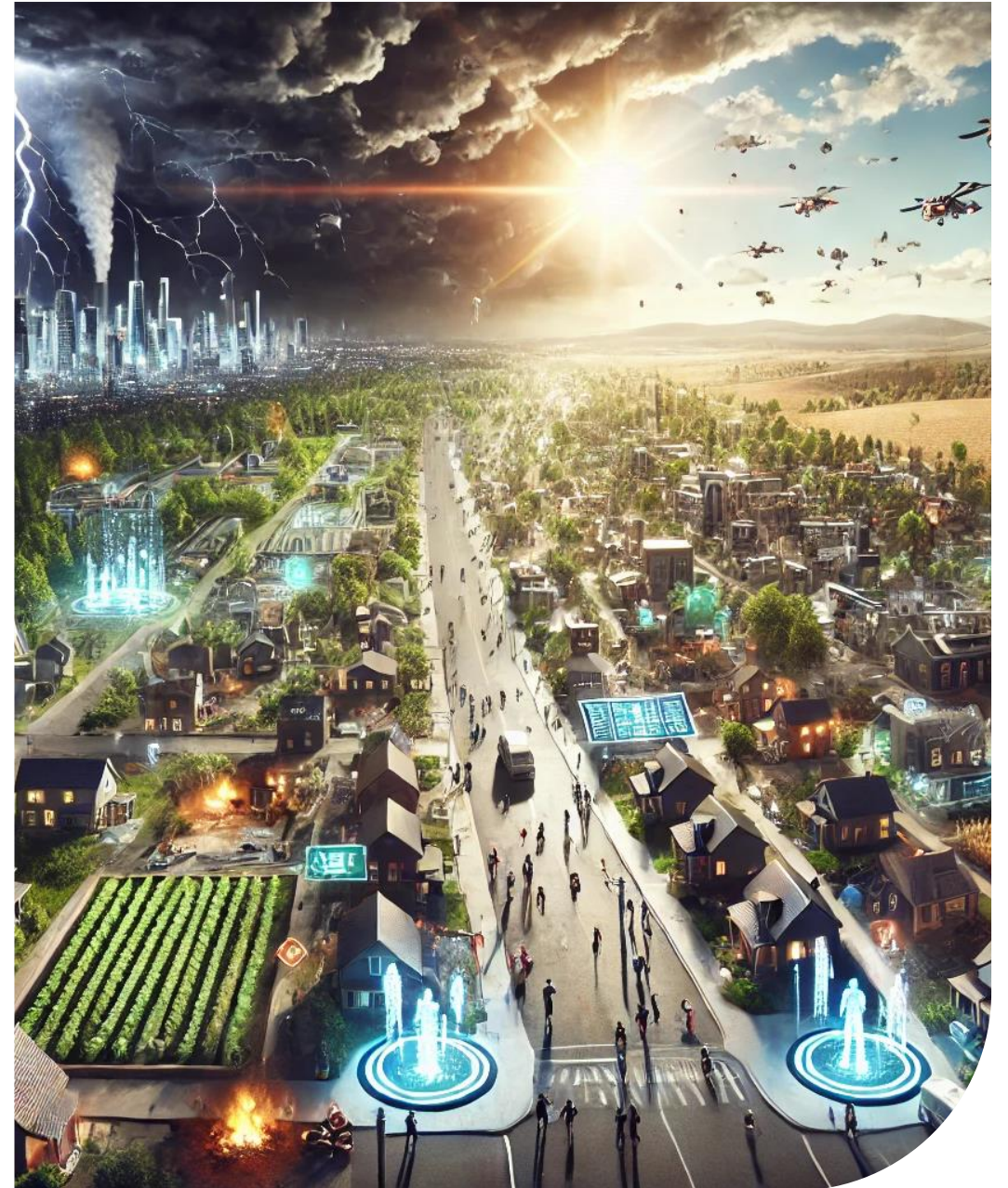
En polykris är när flera kriser inträffar under samma tidsperiod i olika system och påverkar varandra. I en polykris överstiger de negativa effekterna summan av respektive kris.

Kriserna är sammanflätade och ger gemensamma påfrestningar.

Kan man använda begreppet både globalt och regionalt?

Förståelsen av polykriser är viktig för att:

- utveckla strategier för att hantera komplexa och sammanflätade kriser
- bygga resiliens/ robusta samhällssystem.

Historisk polykris

Oljekrisen på 1970-talet

Triggades av konflikterna i Mellanöstern. Ledde till stor brist på energi.

Ekonomisk stagnation och stor påverkan på den globala ekonomin.

Rysslands invasionen av Ukraina blev en polykris

Kriget som sträcker sig utanför Rysslands och Ukrainas gränser och bidrar till en polykris.

- Matpriserna globalt påverkats eftersom Ukraina är en av de största jordbruksproducenterna i världen. Det har lett till en kris för många i Afrika, där maten blivit mycket dyrare.
- Utmaningar i att andra frågor inte får policyprioritet pga kriget, tex globala syd, klimatanpassning,
- Europeiska energisäkerhet har påverkats starkt genom att ryska energiråvaror inte längre handlas med.

En pågående global polykris i över 15 år?

Finanskrisen 2008-09 ledde till instabilitet ekonomiskt, socialt och politiskt.

Lehman Brothers konkurs utlöste en dominoeffekt med banker som gick i konkurs och finansiella problem över hela världen.

Global lågkonjunktur med massiv arbetslöshet i många länder och skuldkris i Europa.

Ökade ojämlikheten och bidrog till politisk instabilitet, ett försvagat internationellt samarbete och försenade klimatåtgärder.

Sen kom flyktingkrisen, Covid-19-pandemin, Rysslands invasion av Ukraina, Israel-Hamas kriget, påtagliga effekter av klimatförändringarna mm

Vad säger Chat GPT om framtida polykriser?

Samverkan mellan klimatförändringar, teknologisk omställning, geopolitiska spänningar och sociala omvälvningar verkar vara centrala faktorer.

Klimatförändringar
och ekonomisk
stabilitet

Ekologiska
sammanbrott och
artutrotning

Energiomställning
och geopolitiska
konflikter

Livsmedelsbrist
och migration

Pandemier och
hälsovårdskollaps

Sociala polarisering
och demokratins
tillbakagång

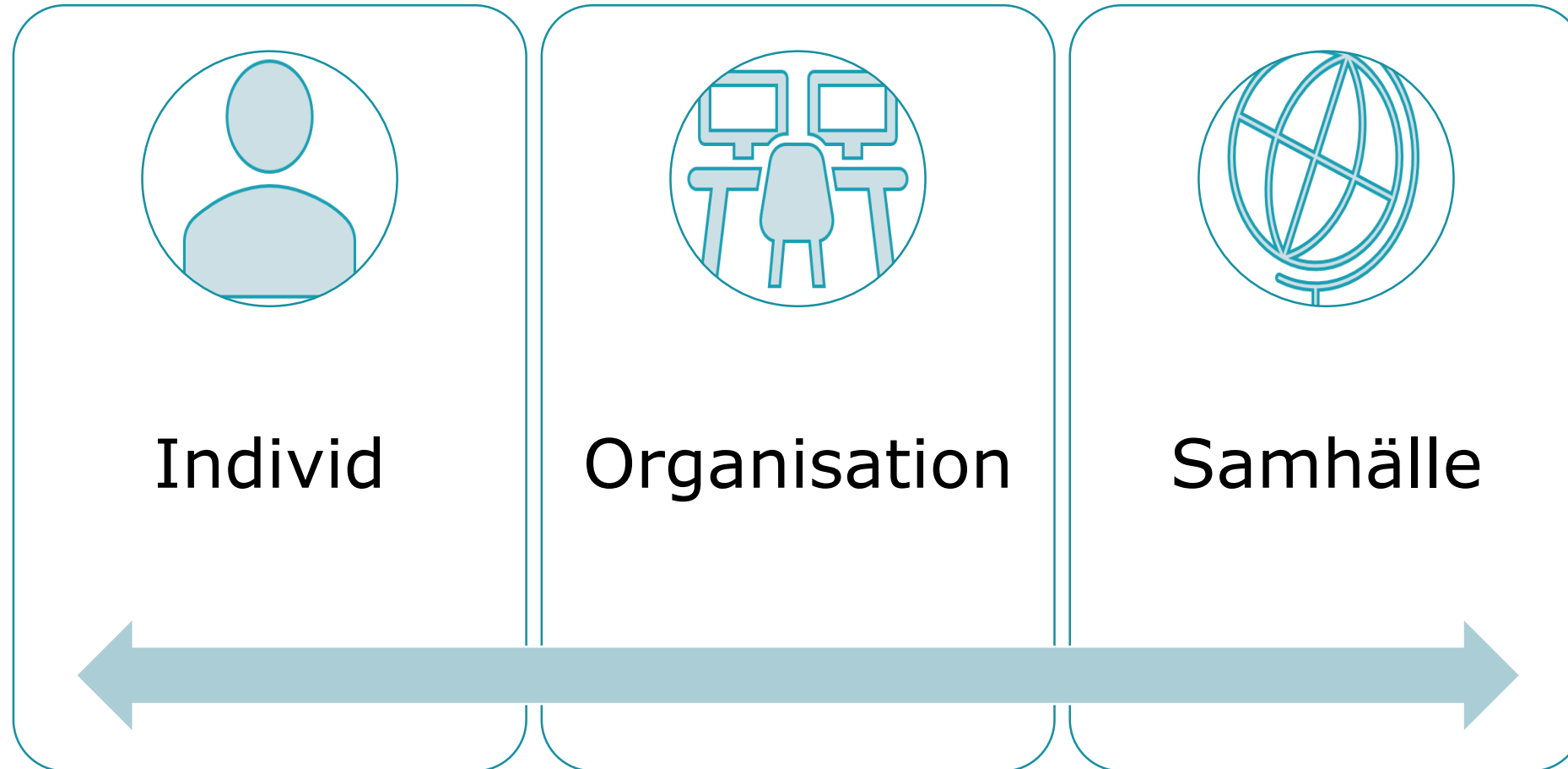
Finansiella kriser
och statsskuld

Cyberattacker och
teknologisk
infrastrukturkollaps

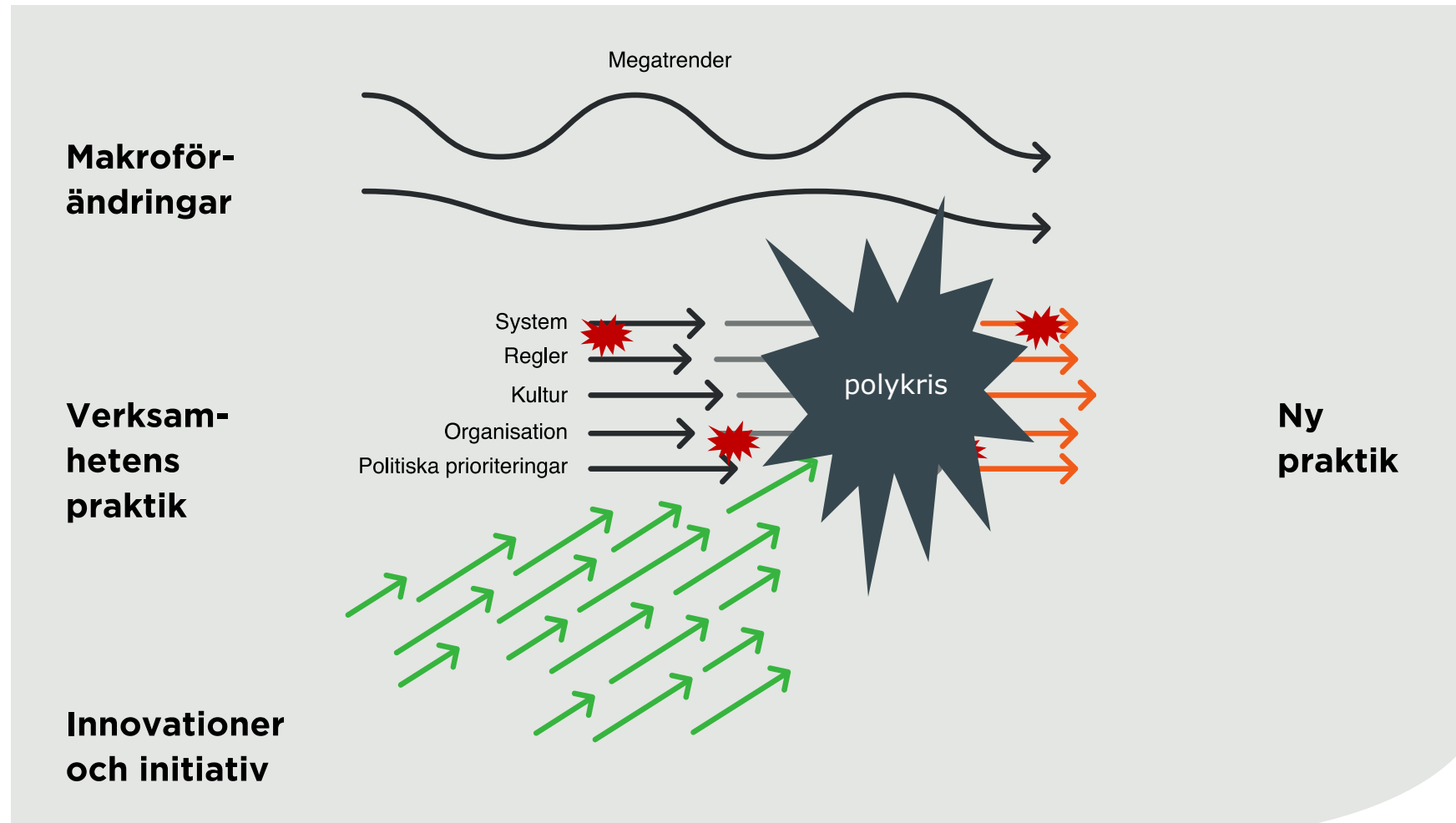
Teknologiska
framsteg och
arbetslöshet

Geopolitiska
spänningar och
kärnvapenhot

Olika perspektiv på polykris

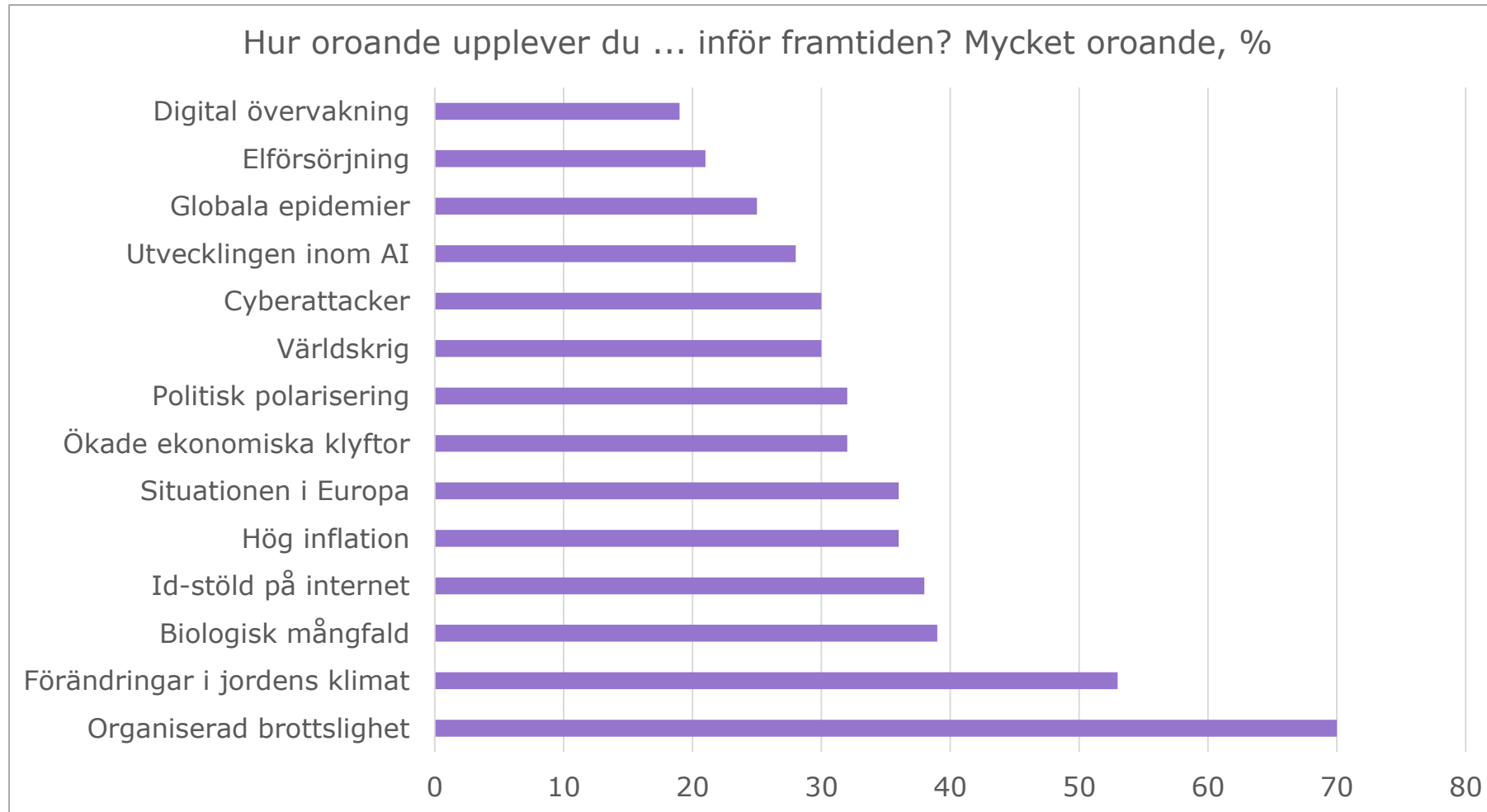
Polykriser, megatrender och innovationer

Från Frank Geels, professor i systeminnovation på University of Manchester
bearbetad av Reglab

Vad tycker invånarna är oroande för framtiden?

Under 25 års mätningar har ingen fråga i Västra Götaland varit nära oron för organiserad brottslighet 2023.

Hur skulle en regional polykris kunna se ut i Västra Götaland?

I Västra Götaland har flera kriser flätats samman till en polykris

Klimatförändringar medför extremväder som förstör jordbruket och hotar den biologiska mångfalden. Torka och översvämningar avlöser varandra. Samtidigt är den globala ekonomin i en djup kris med hög inflation, vilket ökar priserna och gör vardagen svår för många.

Organiserad brottslighet växer och gäng utnyttjar den digitala osäkerheten och sprider rädsla på gatorna. Cyberattacker drabbar kritiska system, vilket leder till identitetsstölder och förlorad kontroll över personlig information. Invånarna känner sig alltmer otrygga.

Medan vissa har råd att skydda sig genom privata säkerhetssystem, kämpar de flesta för att få ihop till det nödvändigaste. Denna ojämlikhet har lett till en skarp politisk polarisering, där samhället är splittrat i sina åsikter om hur kriserna ska hanteras.

Ovanpå detta pågår krig i närområde som ytterligare destabiliserar. Kriget påverkar handeln, skapar global osäkerhet och förvärrar de lokala problemen. Politisk handlingsförlamning råder, och de skarpa motsättningarna mellan olika samhällsgrupper gör det svårt att enas om lösningar.

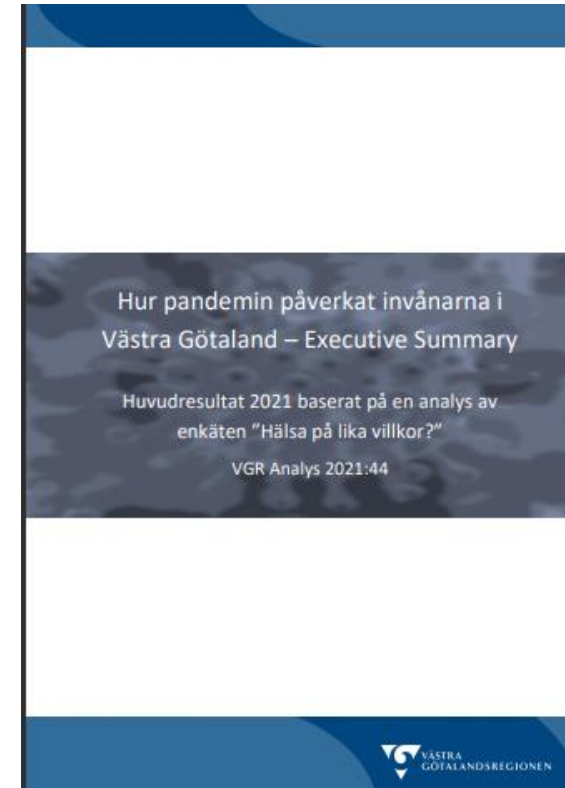
Reflektion 2 minuter

Vad får du för tankar kring polykriser?

Hur Covid-19-pandemin påverkat invånarna i Västra Götaland

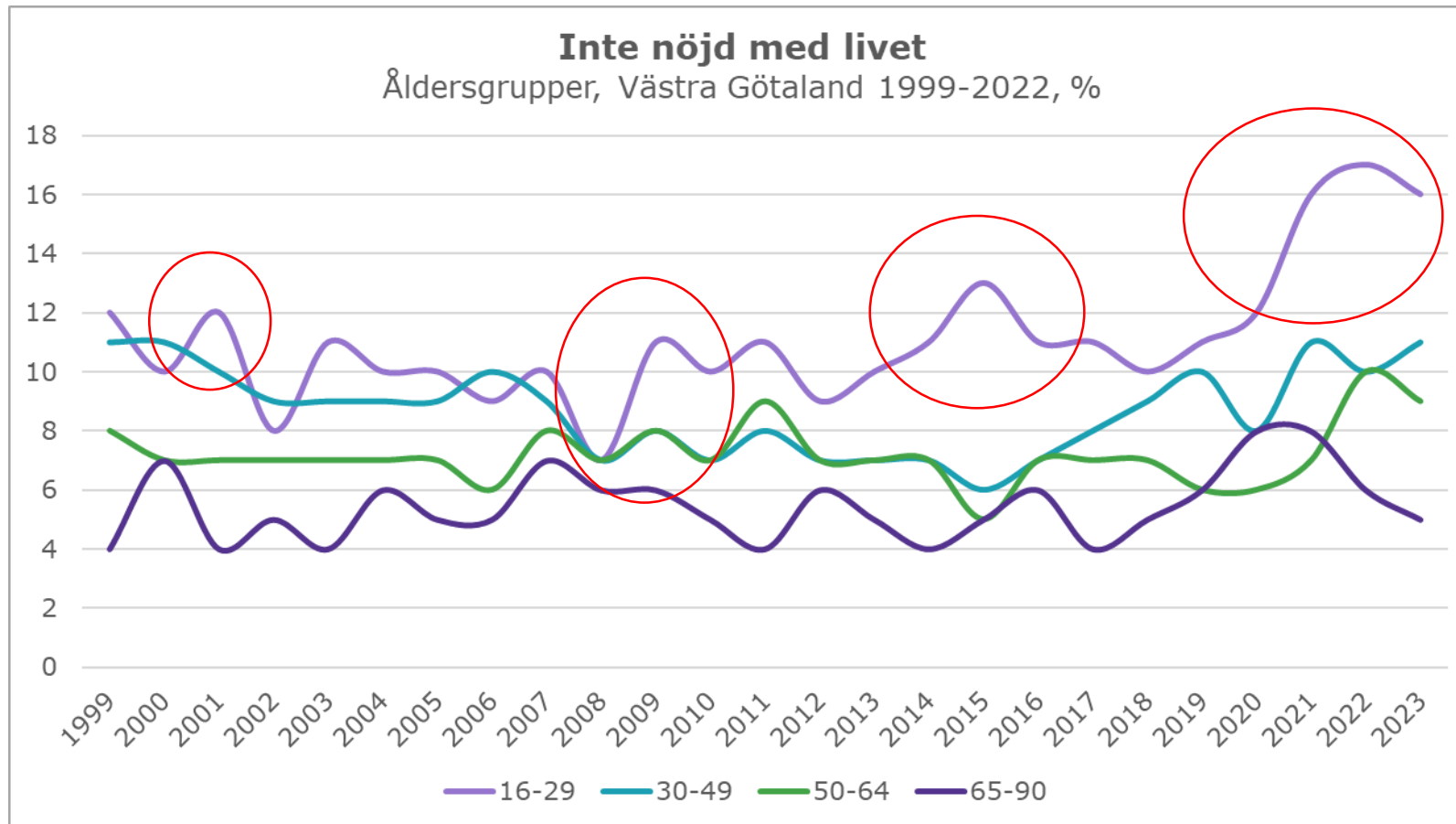
- Pandemin var en del av en polykris.
- Hur påverkades invånarnas upplevelser och erfarenheter i Västra Götaland?
  - Psykiskt välbefinnande och hälsa
  - Social isolering
  - Arbetsmarknaden och ekonomin

Analysen baseras på invånarnas svar i enkäten "Hälsa på lika villkor?" åren 2018, 2020 och 2021. Totalt ca 70 000 svar.

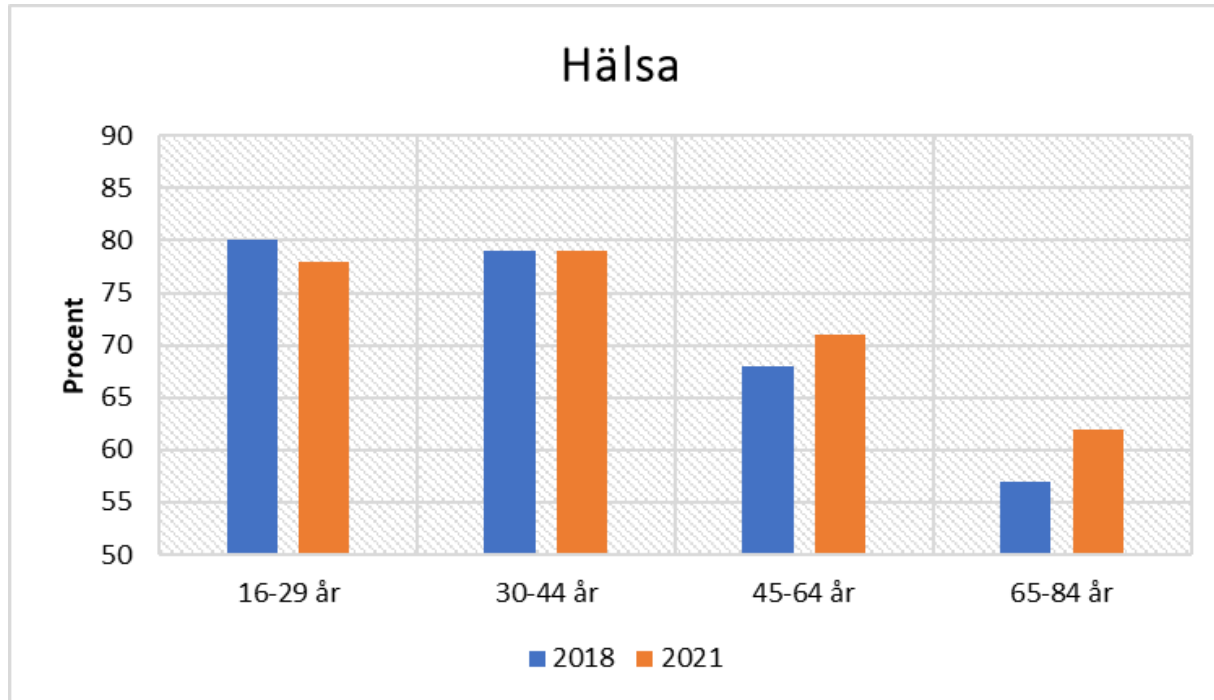
Välbefinnande

Andelen i den yngre generationen som inte är nöjda med livet ökar. Det verkar finnas ett samband med kriser i omvärlden.

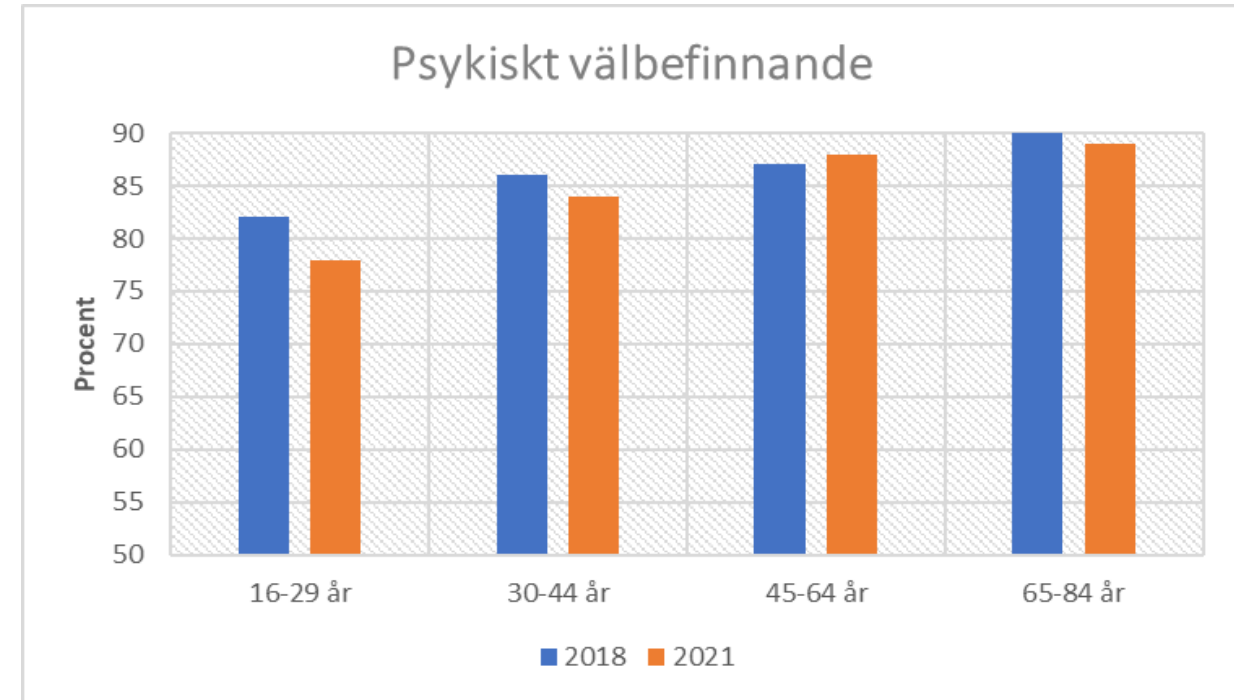

Hälsa och psykiskt välbefinnande i Västra Götaland

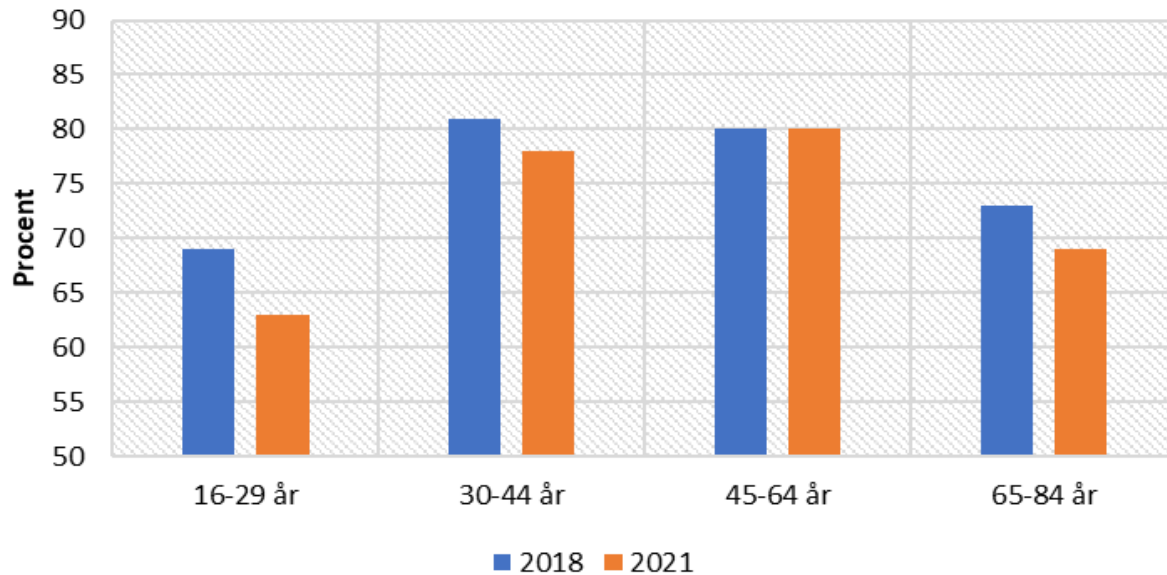
Hälsan påverkades negativt för den yngre generationen

Psykiska välbefinnandet påverkades negativt för alla utom 45-64 åringarna

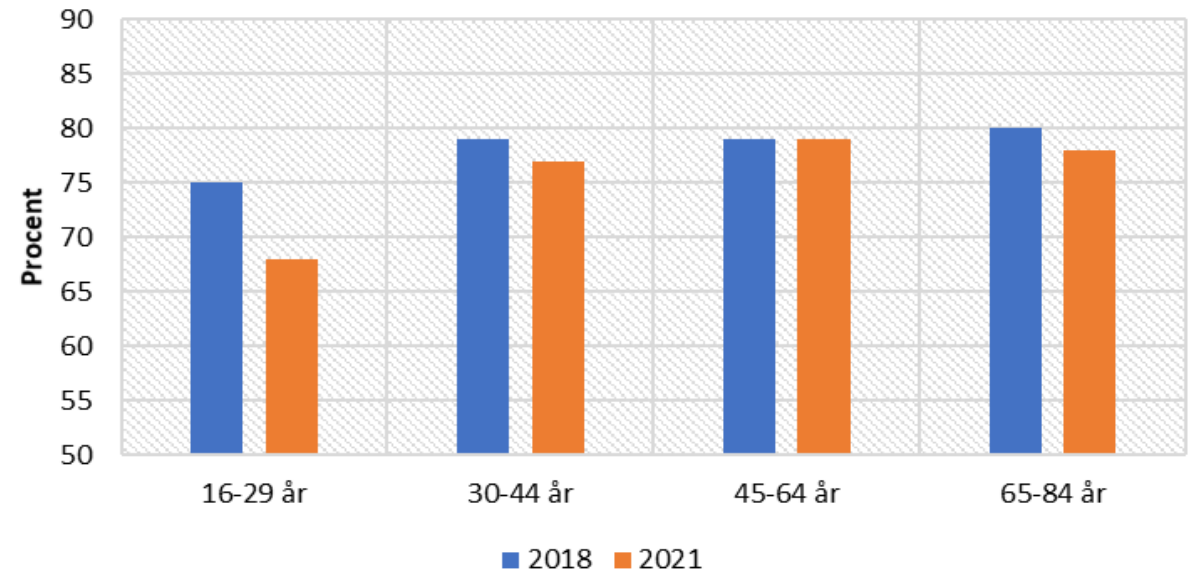
Meningsfullhet och framtidstro i Västra Götaland

Meningsfullhet

Andelen unga som upplevde meningsfullhet minskade mer än för andra grupper

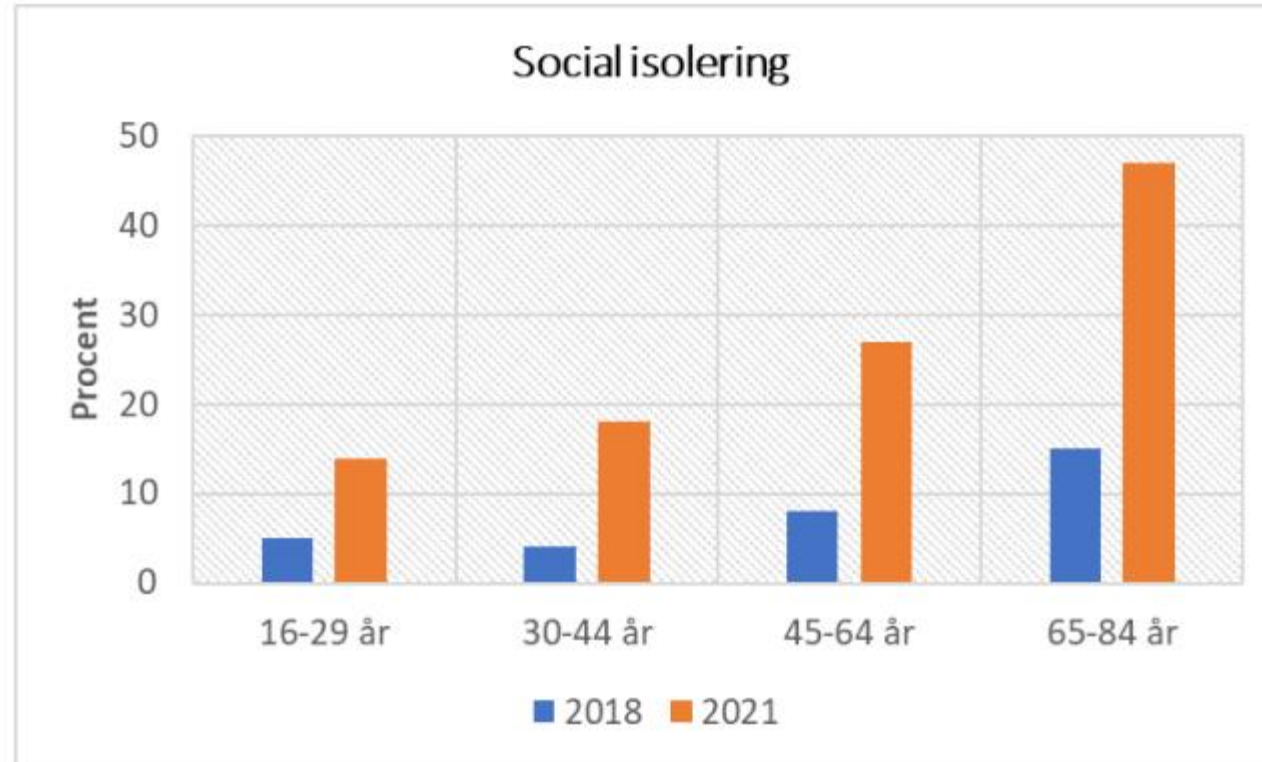
Framtidstro

Framtidstron påverkades negativt för alla utom 45-64 åringarna men mest för 16-29 åringarna

Samtliga åldersgrupper upplevde en ökad social isolering

Dramatisk minskning av alla former av sociala aktiviteter särskilt bland de äldre.

Arbetsmarknaden och ekonomin

Precis som vid tidigare kriser på 2000-talet är det de med den svagaste positionen på arbetsmarknaden som drabbas hårdast.

Personer med kortare utbildning, utrikes födda och unga framförallt i serviceyrken var de mest utsatta.

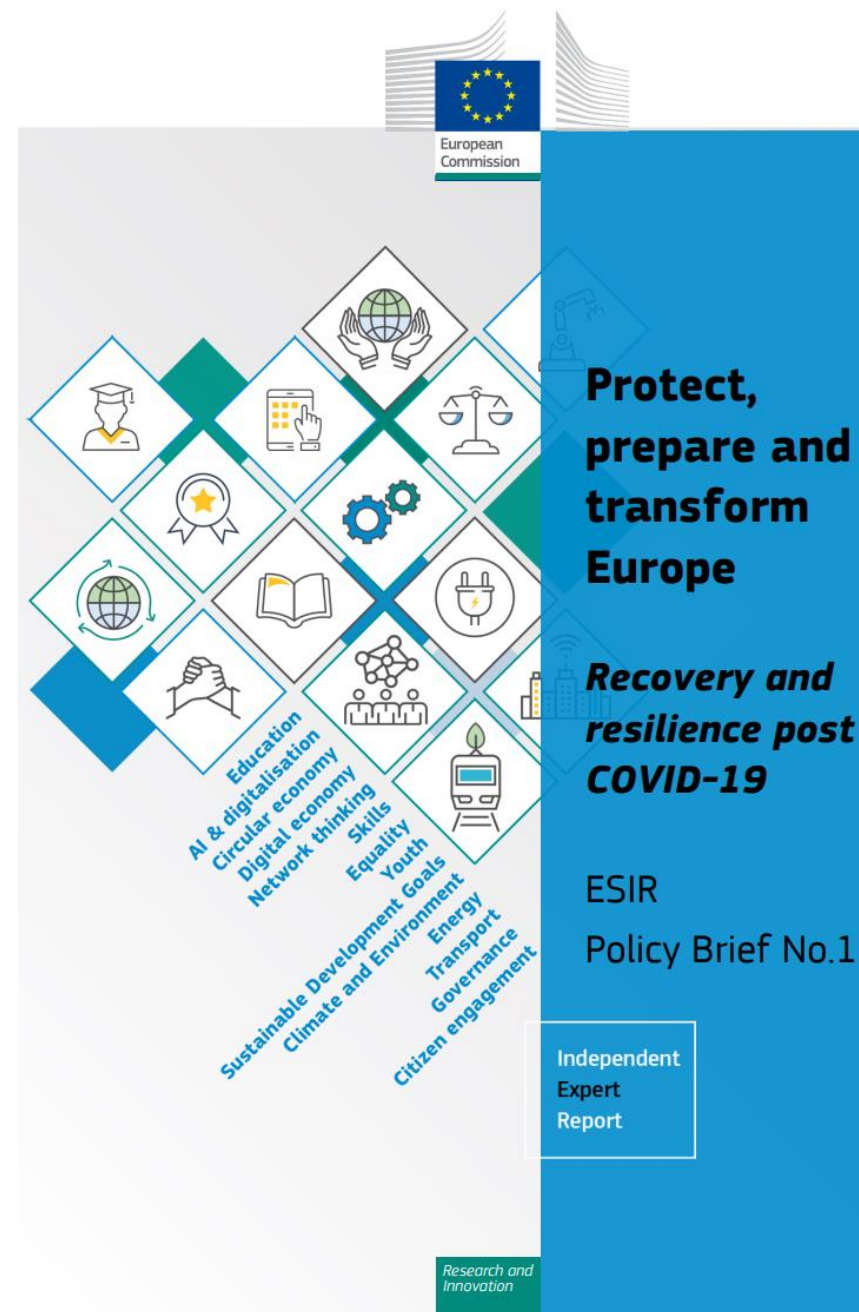
2020 var 19 procent av 16-29 åringarna oroliga för att förlora sitt arbete medan det var 14 procent för befolkningen i stort.

Sammantaget har den unga generationen drabbats hårdast av coronapandemin. Hälsan har blivit sämre, det psykiska välbefinnandet och framtidstron har minskat.

Skydda, förbereda och transformera

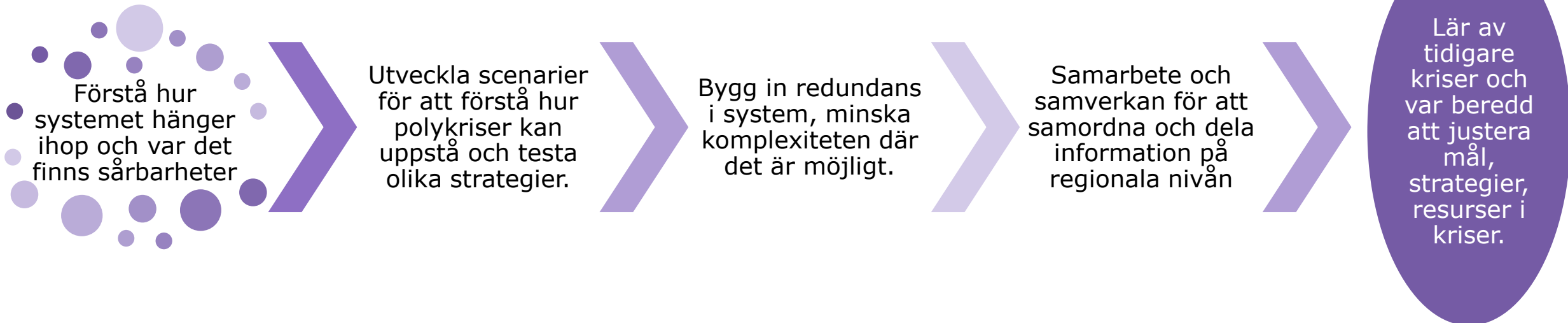
- Den strategiska ansatsen för att återhämta och bygga upp EU efter COVID-19 pandemin består av tre delar:
  - **Skydda** – fokus på omedelbara åtgärder för att minska skador och skydda samhällets grundläggande funktioner under en pågående kris.
  - **Förbereda** – bygga kapacitet och beredskap för att kunna hantera framtida kriser mer effektivt.
  - **Transformera** - ställa om till mer hållbara och motståndskraftiga system.

Systemomställning behövs för att ta oss an sammanflätade samhällsutmaningar och polykriser.

Bygga system som återhämtar sig snabbt och "**studsar framåt**" efter kriser.

- Samhällssystem har blivit alltmer komplexa och sammankopplade, vilket gör dem sårbara för störningar och polykriser.
- Resiliens handlar om att återhämta sig och anpassa sig efter en kris – studsa framåt. En strategi för resiliens är att bygga robusta, flexibla och anpassningsbara samhällssystem som kan återhämta sig och utvecklas efter kriser.

Vad gör Västra Götalandsregionen

Regional utvecklingsstrategi och en gemensam vision.

Trendanalyser, scenarier och riskrapporter med workshops.

Lång tradition av dialog och samverkan ex Västsvensk samling.

Satsar på innovation och kompetensutveckling

Navigera i en värld med polykriser

Framsyn - ständigt arbeta med olika framtider/ scenarier.

System - analysera och förstå olika perspektiv på kriser.

Komplexitet - små förändringar kan leda till det oväntade.

Ledarskap och samverkan - samarbete och dialog, lärande och innovation.

Frågor att diskutera

- Hur påverkar polykriser individ, grupp och samhälle?
- Hur möter vi och hanterar det i vår vardag?
Vad görs redan i era regioner?
- Vad kan du börja göra redan nu?

